

SVATÝ VÁCLAV

program pro 2. stupeň základních škol

Následující program není určen primárně pro výuku náboženství, ale spíše jako vstup do hodin občanské výchovy na druhém stupni základních škol. Lze ho nabídnout školám v souvislosti se státními svátky: 28. září, sv. Václava – „Den české státnosti“ a 28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu (Československo, 28. 10. 1918).

Cílem programu je nabídnout různé úhly pohledu na osobnost sv. Václava, neboť úcta, jakou mu český národ v dějinách prokazoval, úzce souvisí s důvodem slavení výše zmíněných státních svátků.

Program obsahuje čtyři části a v plném rozsahu vyžaduje dvě vyučovací hodiny. Podle časových možností je však možno vybrat jen některé části.

Následující popis je jen schematický. Doplnuje ho obrazová prezentace v Power Pointu s podrobnějším komentářem v poznámkách, která je ke stažení na internetových stránkách www.diecezehk.cz/biskupstvi/katecheticke_centrum v rubrice Texty.

Jednotlivé části programu:

- I. Svatý Václav – duchovní patron českého národa
- II. Kníže Václav – státník
- III. Svatý Václav – světec
- IV. Zajímavost – legendární rodiště sv. Václava na Stochově

I. Svatý Václav – duchovní patron českého národa

Tato část vychází ze současnosti – z oslav výše uvedených státních svátků, které jsou spojeny se vzpomínkovými akty u sochy sv. Václava na Václavském náměstí. Postup vede k zamyšlení, proč se člověk, žijící na počátku 10. století a vládnoucí přibližně 10 let, stal tak významným duchovním symbolem českého národa.

Podrobnější komentář k dále uvedeným bodům a obrazový doprovod obsahuje počítačová prezentace.

- a) Obrázky si připomeneme atmosféru u sochy sv. Václava v době Sametové revoluce 1989 a význam této revoluce pro naše moderní dějiny – tedy návrat demokracie. Další obrázky nám připomenou jiné revoluční roky (1848 a 1918) významné pro naše dějiny a odehrávající se u sochy svatého Václava na Václavském náměstí.
- b) Informace můžeme doplnit o historické údaje o přejmenování náměstí, instalaci původní a současné sochy a významu jejího doplnění o další čtyři národní světce.
- c) Závěr této části:

Roku 1912 byla socha sv. Václava na Václavském náměstí vyměněna a na náměstí bylo umístěno dílo J. V. Myslbeka před Národní muzeum. Spolu tak tvoří velmi výmluvný symbol české státnosti. Na podstavci pomníku byly umístěny další čtyři sochy národních světců a patronů: sv. Ludmily – babičky sv. Václava, dále sv. Prokopa – mnicha z konce 10. století, sv. Vojtěcha – prvního biskupa české národnosti (2. pol. 10. stol.) a sv. Anežky Přemyslovny – královské dcery a řeholnice (žila ve 13. stol.), takže celý celek působí jako významná připomínka duchovních hodnot, ke kterým se český národ hlásí a které bychom mohli vyčíst ze životopisu každého z nich.

A právě z této skutečnosti můžeme získat odpověď na otázku, proč právě kníže Václav – člověk z počátku 10. století, jehož vláda trvala jen několik let – je více než tisíc let duchovním patronem českého národa. Zkusme na základě různých výzkumů a historie podhalit důvody této tradice.

II. Kníže Václav jako státník

Cílem je na základě vyprávění známých faktů a jejich interpretací představit dobu, ve které žil sv. Václav, myšlení jeho současníků, jeho výjimečnost danou křesťanskou výchovou a vzděláním, pravděpodobné důvody jeho smrti, vznik svatováclavské tradice a její význam pro český národ.

1. blok:

- a) Zasazení Václavova narození do souvislosti s christianizací naší země.
- b) Základní informace o společnosti žijící v Čechách na počátku 10. století, jejím uspořádání (kmeny – kníže, svobodní páni, nesvobodné obyvatelstvo, otroci).
- c) Postavení kmene Čechů mezi ostatními, vztah k Bavorsku – první christianizace, důvody k přijetí křesťanství.
- d) Aktivita pro žáky: hodnoty a etické principy lidí této doby dokládají i jejich jména. Zkoumání významu jmen knížecí rodiny.

Postup:

Ideálem knížecích rodin byla vojenská, světská a mocenská sláva, ale také určité mravní požadavky. Dokládají nám to jejich jména. Zkuste objevit, co vyjadřují jména (žáky rozdělte např. do čtveřic, porovnejte výsledky jejich úvah):

Ludmila (*lidu milá; rozumět lidem*), Spytihněv (*ovládat svůj hněv*), Drahomíra (*dobrota a láska*), Vratislav (*návrat slávy*), Václav (*více slávy*) a Boleslav (*také více slávy, bole = více*).

2. blok:

- e) Státní svazek s Velkou Moravou – pokřtění Bořivoje a Ludmily – druhá christianizace.
- f) Rodina sv. Václava a její příběh včetně zavraždění sv. Ludmily a sv. Václava.
- g) Portrét Václava jako křesťanského panovníka – charakteristika jeho osobnosti a jeho politiky.

Legendy nás zpravují o tom, že Václav byl:

- učený, uměl číst, psát (což tehdy nebylo obvyklé), znal latinu a zřejmě i další jazyky;
- moudrý: nejenže dokázal Bibli číst stejně dobře jako kněží, ale rozuměl i jejímu poselství a žil podle něj;
- staral se o chudé, sirotky a vdovy, a to mnohdy vlastnoručně, proto byl chudými milován;
- štědře pečoval o kněze, hosty a poutníky, a proto byl často navštěvován lidmi z různých zemí – Pražský hrad byl velmi živým a kulturním místem;

- byl pravdomluvný, spravedlivý, věrný a dobrotivý; starý latinský životopis uvádí, že „násilím a lstí nikomu nic neodňal“ – toto vyznání lze napsat o málokterém panovníkovi či politikovi dodnes.

3. blok:

- h) Vliv života a smrti sv. Václava na současníky a postavení českého národa v Evropě 10. století.

Pro český stát bylo vzdělání a postoje knížete Václava velkým, především mírovým přínosem. Češi, kteří měli pověst obávaného vojenského lidu (byli ve svém době charakterizováni jako zuřivější než divá zvíř), získali pověst lidu, který má vzdělané a křesťanské vůdce. Sám Václav byl přítelem saského krále Jindřicha, který byl považován za vůdce evropského křesťanského impéria. Dobré vztahy měl patrně i s mocným bavorským vévodou Arnulfem. To chránilo naše předky před dobytvačností těch, kteří pod záminkou šíření křesťanství zotročovali okolní národy.

Tato pověst Čechů v zahraničí měla vliv i na ně samé – posílila národní vědomí, kmen se cítil kulturně vzdělanější, než byli jeho sousedé na západě, což mělo podstatný vliv na duchovní výzbroj národa pro nebezpečí v budoucnosti.

Český národ tak díky Václavovi vešel jako rovnocenný a plnoprávný člen do společnosti západních kulturních národů.

- i) Úcta ke sv. Václavovi v dalších staletích – svatováclavské symboly (koruna, meč, pečeti).

III. Svatý Václav – světec

Cílem této části je vysvětlit pojem „svatý“ a ukázat ho na Václavově životě v porovnání s jeho vzorem – Ježíšem Kristem. Následující postup může posloužit i jako opakování již řečeného nebo vysvětlení těchto skutečností z jiného úhlu pohledu, což umožní žákům lépe jim porozumět.

- a) Aktivita pro žáky:

Co znamená, když má někdo před jménem přívlastek „svatý“? Jak si představujete takového člověka? Zkuste se se svým sousedem (sousedkou) domluvit na pěti nejvýraznějších charakteristikách, co podle vás tento pojem znamená.

Výsledky může lektor napsat na tabuli.

- b) Komentář k výsledkům, odvození významu pojmu „svatý“.
- c) Porovnání jednání Ježíše Krista s informacemi o životě sv. Václava:
- LÁSKA K CHUDÝM. Ježíš uzdravoval nemocné – lidi ve své době bez naděje normálně žít, postarat se o svou obživu.
Václav ..... doplní žáci (*navštěvoval chudé v podhradí zajímal se o jejich život, sám jim nosil to, co k životu potřebovali...*)
  - PÉČE O SPRAVEDLIVÉ A MÍROVÉ VZTAHY MEZI LIDMI.
Ježíš povzbuzoval k dobru, vytýkal mocným jejich způsoby, které zotročovaly ostatní.

- Václav ..... doplní žáci (*svým jednáním si získal úctu a respekt, které pak měly vliv na bezpečí českého národa a na jeho vstup mezi vyspělé kulturní národy Evropy*).
  - VĚRNOST PRAVDĚ I ZA CENU VLASTNÍ SMRTI.
Ježíš byl svými odpůrci popraven – ukřižován.
Václav byl... *svými odpůrci zavražděn*.
- d) tisíciletá úcta navzdory nepochopení ve své době, zamyšlení nad ideálem krále (reprezentanta) našeho národa:

Poslech svatováclavského chorálu

Význam sv. Václava jako světce umocňuje i to, že je to první Čech (vedle své babičky svaté Ludmily), o kterém se od počátku vědělo, že žil svatě a má od Boha mimořádnou moc svému lidu pomáhat. A proto vznikl i svatováclavský chorál, který tuto víru lidí po staletí odráží a zpívá se neustále, zvláště v dobách ohrožení. Zaposlouchejme se do jeho slov a zkusme si sami pro sebe odpovědět na otázku:

Jak si já představuji ideálního člověka, který by měl reprezentovat naši zemi? Má některé z těchto vlastností ten, který je našimi předky označen za věčného krále a dědice české země?

IV. Zajímavost – legendární rodiště sv. Václava ve Stochově

Tato část ukazuje, jak se úcta založená na legendě projevila v životě jedné konkrétní obce. Postup předpokládá doplnění promítáním fotografií, které jsou součástí prezentace.

U slavných osobností z dávné minulosti bývá obvyklé, že není přesně známo místo jejich narození, a tak jich objevíte hned několik, které se o tuto čest ucházejí. Nejinak je tomu i v případě svatého Václava. Současní historici považují za místo jeho narození Pražský Hrad, v minulosti se však o tuto poctu ucházel i Vyšehrad, Stará Boleslav a Stochov. Posledně jmenovaná obec leží na Slánsku.

O svatováclavské tradici zde svědčí kostel sv. Václava, svatováclavský dub a studánka Straka. Jsou dokladem a ukázkou živé úcty k tomuto našemu předkovi. Podívejme se na dnešní stav:

Promítání fotografií s komentářem:

Tvrz – dub – dub-potomek – socha sv. Václava – kostel sv. Václava – relikviář s ostatky sv. Václava – studánka Straka.

Prameny:

Josef PEKAŘ: Postavy a problémy českých dějin, Vyšehrad 1990.

Karel PROCHÁZKA: Stochov – legendární rodiště sv. Václava, Praha 1902, reprint v původním znění, Stochov 2003.

Střed Evropy okolo roku 1000, Svazek esejí, příručka a katalog k výstavě, NLN Praha 2002.

Zpracovala:

Mgr. Ing. Marie Zimmermannová,

vedoucí Katechetického centra Biskupství královéhradeckého